

СТАНОВИЩЕ

за

дисертационния труд „Фонетични и фонологични универсалии при асимилационни процеси. Теория за относителната бинарност и йерархия на признаците“ за присъждане на научната и образователна степен „доктор на филологическите науки“ на главен асистент Ивайло Буров

Както насочва и заглавието на дисертационния труд, авторът се стреми да анализира асимилационните процеси в рамките на тясното взаимодействие между фонетични реалии и фонологични признаци, без да се изкушава към редуциране на фонетичните особености с цел теоретично опростяване и прегледност, което обаче е за сметка на обяснителната сила и универсалност на предлаганите модели. Ако езиковедите, които се занимават със семантика и прагматика на езика, са склонни да изтъкват примери на езикова релативност, то тези, които се занимават с биологичните основи на езика /фонетици и психолингвисти/ най-често са поддръжници на езиковия универсализъм.

Впечатляваща е ерудицията на автора – той се позовава на огромен брой научни публикации, описани в библиография от 19 страници и 343 препратки, като за откриването и описването на фонетични и фонологични универсалии той използва богат корпус – съпоставени са данни от 250 езика. Ивайло Буров за първи път прави изследване, което съпоставя и класифицира всички процеси, свързани с уподобяването на сегменти. Отчитайки артикулационните особености, акустичните характеристики, а понякога и перцептивните свойства, авторът разглежда критериите за класификация на асимилационните процеси, фонетичната им мотивация, алофонния или фонемен характер на промените, ролята на сегментния и морфологичен контекст, теоретико-фонологичната им моделизация чрез намиране на адекватни първични сегментни частици, типологическата маркираност на участващите сегментни класове и други.

Основен принос на автора е въвеждането на нов сегментен фонологичен модел – теория за относителната бинарност и йерархия на признаците /ТОБЙП/. Авторът анализира дефицитите на съществуващите фонологични теории - от теорията на опозициите на Трубецкой, строгия бинаризм на Якобсон до деривационните модели във фонологията, основани на йерархично подредени ограничения или на прилагането на правила в определен ред, както и постгенерационни теории. Чрез въвеждането на нова теория авторът допринася за изясняване на основни въпроси във фонологията –

какво е естеството на първичните сегментни частици /признаци, елементи, частици/, чрез какви параметри се структурират и различават фонемите, как си взаимодействат частиците, защо едни комбинации са типологически по-разпространени от други. Валентността на градивни частици на фонемите признаци зависи както от фонетичния облик на сегмента, така и от останалите членове на фонологичната система. Валентността на един признак е равна на броя на членовете на отразяваната опозиция и е представена от автора под формата на последователно разположени спецификационни колони, като всяка от тях отговаря на определени членове на опозицията в континуум от постепенно нарастващи или намаляващи отрицателни и положителни стойности. Крайните сегменти съдържат изцяло положителни или отрицателни стойности и са немаркирани по отношение на междинните, които са смесица от положителни и отрицателни стойности. Втори механизъм за изразяване на маркираността е свързан с Теориите за контрастното и непълното специфициране и е приложен за формализацията на асиметриите при различни консонантни хармонии. Достоинство на ТОБЙП е изкусната и естествена формализация на степента на сходство между сегментите, която е в основата на множество асимилационни процеси – консонантна хармония, височинна хармония и метафония, лабиална хармония, постназално озвучаване и други.

Авторът защитава тезата, че не само бинарността, но и йерархията на признаците е относителна, доколкото не всеки признак зависи от един единствен артикулатор и не всеки артикулатор е обвързан с една единствена кухина. Авторът приема възможността признаците да бъдат подчинявани един на друг в рамките на определени възли така че един основен релевантен контраст се възприема като такъв благодарение на придружаващите го вторични редуванти контрасти. Авторът защитава тезата, че формализацията трябва да се тълкува само като средство за схематизация и визуализация на механиката на фонологичните процеси. Редундантният и свръхизобилен набор от първични признаци и конституенти е по-скоро предимство на теорията, доколкото с достатъчен брой първични частици и възможности за тяхното комбиниране може да се изрази фонетичната разлика между редица близки артикулации от фонетичния континуум, свързани с фонемно и алофонно редуване.

Изследвайки неконтактните вокални асимилации, авторът разграничава по седем основни показателя вокалната хармония от метафонията, доколкото двете явления са резултат от различен тип взаимодействие между фонологичния и морфологичен

компонент на граматиката. Авторът откроява и разликите и приликите между вокалната и вокално-консонантните асимилации и хармонии. Постигането на автора е изследването на консонантните хармонии и контактните консонантни и вокални асимилации.

Основен принос на дисертационния труд е реабилитацията на фонетиката като наука, авторът говори за вулгаризация на фонетиката, когато поради изискванията за простота, еднозначност и пестеливост на изображенията фонолозите са готови да пожертват качествени и количествени параметри от областта на аеродинамиката, акустиката, анатомията и психолингвистиката.

Дисертационният труд на Ивайло Буров свидетелства за ерудицията и аналитичния потенциал на автора и има всички достойнства, за да бъде присъдена на автора научната и образователна степен „доктор на филологическите науки“.

Доц. д-р Петър Воденичаров

09.01.2017

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Благоевград